

Kirkelig gravferd

Mer himmel på jord

DEN NORSKE KIRKE
Trysil kirkelige fellesråd

ALT HAR SIN TID

**Alt har sin tid,
det er en tid for alt som skjer under himmelen:
en tid for å fødes, en tid for å dø,
en tid for å plante, en tid for å rykke opp,
en tid for å gråte, en tid for å le,
en tid for å sørge, en tid for å danse;
en tid for å lete, en tid for å miste.**

**Alt skapte han vakkert,
hver ting til sin tid.
Ja, alle tider har han lagt i menneskenes hjerte.**

**Jeg skjønnte at alt Gud gjør, står gjennom alle tider.
Ingen kan legge noe til, og ingen kan trekke noe fra.**

(Fra Forkynneren 3)

Alt har sin tid – også døden

Det å miste en man er glad i er noe av det mest krevende vi mennesker kan oppleve. De vi lever i nærheten av bidrar ofte til å gi vårt liv mening, og når de blir borte innebærer det en stor forandring. Sorgen er en reaksjon på tapet og kan komme til uttrykk i ulike tanker og følelser som savn, smerte, tomhet, sinne, nedstemthet, likegyldighet eller lettelse.

Det finnes ingen fasitsvar for hvordan sorg oppleves eller skal bearbeides. Mange vil nok føle seg både ensomme og hjelpeløse etter et dødsfall, og det vil kunne virke fjernt å skulle tenke på formaliteter og praktiske gjøremål som et dødsfall fører med seg, men erfaring har vist at det å fokusere på dette også kan være med å bidra til at sorgen bearbeides.

Gravferden har også stor betydning for en følelsesmessig avskjed med den døde. Skikker og ritualer hjelper oss til å ta avskjed og til å sørge sammen med andre. Vi viser omsorg for den døde og de sorgende. Vi får takke for hva mennesket har betydd for oss. Vi får be om forsoning for det som ikke ble som det skulle. Vi får markere det livet som har vært, og vi får muligheten til å samles med de vi skal gå sammen med videre. Gravferden har derfor stor betydning for sorgprosessen.

I gravferden overgir vi den døde til Gud

Gravferden er også det kirkelige fellesskapets siste tjeneste overfor sine medlemmer. I det som skjer i gravferden kommer det grunnleggende i den kristne tro til uttrykk: at mennesket er Guds skapning og at Gud gjennom Jesu Kristi død og oppstandelse og troen på ham, har lagt grunnlaget for menneskets frelse.

Kirken i Trysil ønsker med dette heftet å gi deg informasjon og veiledning om kirkelig gravferd, og vise hvilke valgmuligheter du har som pårørende.

Før gravferden

Før gravferden er det viktig å melde dødsfallet til myndighetene og å gi melding om gravferd til Trysil kirkekontor.

Melde dødsfallet til myndigheten

Når et menneske dør, må legen se den døde for å utstede en dødsattest. Når legen skriver ut en dødsattest, blir den sendt til Sør-Østerdal tingrett. Tingretten gir Folkeregisteret beskjed om dødsfallet.

Du må gjerne ta kontakt med et begravelsesbyrå rett etter dødsfallet. De vil hjelpe deg med mye av det praktiske rundt dødsfallet og gravferd. Byrået har erfaring og utstyr som behøves for stell av den døde, transport osv.

Tid og sted for gravferd

Det er de etterlatte som har gravferdsretten og som tar avgjørelsene vedrørende gravferd. Noen ønsker å ordne det meste selv, andre lar begravelsesbyråene ta hånd om mye av det praktiske som må ordnes.

Det er Trysil kirkelige fellesråd ved kirkevergen som forvalter gravferder i Trysil kommune og setter opp dag og tidspunkt for gravferd.

Gravferd meldes til Trysil kirkekontor enten ved å ringe eller ved å sende en epost. Kirkevergen trenger en signert begjæring fra pårørende for å avtale tidspunkt for gravferd. Det er faste tider for gravferd i Trysil. Unntaksvis og i spesielle tilfeller kan disse fravikes.

Hvis det brukes begravelsesbyrå, kan de hjelpe til med utfyllingen av begjæringen og sende den til kirkevergen. Byrået vil da også gjøre avtale om tid og sted for gravferden på vegne av deg som pårørende. Dersom byrå ikke brukes, må du selv sørge for at slikt skjema blir utfylt. Dette kan kirkekontoret hjelpe deg

med. Tid og sted for gravferds-seremoni, samt valg av gravsted avtales direkte med kirkevergen.

Presten, begravelsesbyrået eller kirkevergen gir deg også råd i valget mellom kremasjon og kistegravlegging.

Melding om gravferd gjøres til:

post@trysil.kirken.no
eller
477 75 995

Tidspunkt for gravferd i
kirkene i Trysil:

Tirsdag og torsdag
klokken 11:00 og 13:00

Kirkevergen har nå ansvaret, og vil i samarbeide med alle involverte sørge for at det er prest på plass, organist, kirketjener, kirkegårdsarbeidere og har kontakt med begravelsesbyrå. Presten vil kontakte de pårørende for å avtale tid og sted for sorgsamtale.

Sorgsamtalen

Sorgsamtalen skal finne sted så raskt som mulig etter et dødsfall. Prester har bred erfaring med å møte mennesker i sorg, og i samtalen med presten kan du søke råd og trøst i en vanskelig tid. Den personlige dialogen mellom prest og etterlatte sikrer at gravferden passer til det livet som er levd og til forholdet mellom avdøde og etterlatte. Prestens taushetsplikt gjør at sorgsamtalen kan bli et fristed for de sørgende.

Du får i samtalen anledning til å gi presten innblikk i avdødes liv. Det kan være lurt å forberede seg til samtalen med å finne fremminner, hendelser, viktig bibelord og lignende som betyr noe spesielt. Minneordet kan du eller andre pårørende skrive og holde selv eller presten kan holde det

for dere. Noen jobber også aktivt sammen med presten for å finne bønnene og Bibelfortellingene som gir best mening for akkurat dem. Det er også mulig å overlate til presten å skape den gode helheten.

I sorgsamtalen bestemmer du endelig valg av fire salmer og eventuelt andre musikalske innslag, solosang, om pårørende vil lese skriftord, om dere vil bruke salmebøker eller trykte program, hvem skal ønske velkommen, skal minneord på kranser leses m.m.

Salmer og musikk

Organistene våre vil være behjelpelige med det som har med musikk å gjøre, kan gi råd om musikk og hvordan den kan fremføres slik at den stemningen de etterlatte ønsker preger gravferden. De kan i enkelte tilfeller lage arrangementer til dine kjæreste salmer eller sanger og spille dem som preludium og postludium. Er det ønske om at organisten skal akkompagnere en solist, krever dette at organisten øver sammen med solisten, og dette må dere i tilfelle betale ekstra for.

Andre praktiske ting

Presten tar også opp hvem som skal bære kisten ut fra kirken, hvem som sørger for at alle kranser og blomster blir med ut til graven, hvordan er ønsket vedrørende fotografering m.m. Dere vil også snakke om pynting av kirken og om dere har ønsker om personlige gjenstander og bilder som skal settes frem fordi de har en spesiell tilknytning til avdøde. Det er også naturlig å snakke om forventninger til antall fremmøtte med tanke på sitteplasser i kirken.

Det kan være behov for mer enn én samtale med presten.

Husk at dere er velkommen til å ta kontakt med presten eller kirkekontoret også utenom sorgsamtalen, både i tiden før og etter gravferden. Det kan melde seg mange spørsmål i disse dagene da mye skal tenkes igjennom og falle på plass, og da kan det være trygt å ha et sted å henvende seg.

Gravferd etter kirkens ordning er en kirkelig handling av gudstjenestlig karakter.

Gjennom valg av skriftlesninger, bønner og salmer og det som ellers sies og gjøres, skal alle som har ansvar for eller medvirker til gravferdshandlingen, bidra til at det bibelske budskap kommer til uttrykk i sin fylde.

Enkelthetene ved handlingen, herunder utsmykning, symboler og kransepålegging må tilpasses handlingens gudstjenestlige karakter. Det bør tilstrebes nøkternhet i bruk av blomster, kranser og lignende.

Den som forretter skal også påse at alle som medvirker i forbindelse med gravferden, opptre slik at handlingen kan gjennomføres på en god og verdig måte, i samsvar med kirkens ordninger.

(Fra *Alminnelige bestemmelser for gravferd*, fastsatt av Kirkemøtet 9. nov. 2002)

Grunnlaget for gravferdsordning og retningslinjer for gravferder i kirkene i Trysil er *Alminnelige bestemmelser for gravferd*, fastsatt av Kirkemøtet.

Kirkemøtet er det øverste representative organet i Den norske kirke og behandler saker av felles kirkelig karakter og samarbeid innen kirken. Det vedtar blant annet lover og regler for kirkens indre liv.

I tråd med Kirkemøtets bestemmelser, ønsker Trysil kirkelige fellelsråd også at gravferder skal være nøkterne og vise den likhet som er for alle mennesker i kirkerommet.

Gravferden

Gravferd etter kirkens ordning er en kirkelig handling av gudstjenestlig karakter.

I kirken

Presten er ansvarlig for gravferdsseremonien i kirken og på gravplassen og forretter gravferd etter Den norske kirkes liturgi, og er forpliktet på dette.

Kirkens ansatte er der og har ansvar for at en gravferdsseremoni kan gjennomføres med verdighet uavhengig av hvor mange oppgaver dere som pårørende selv ønsker å utføre eller om begravelsesbyrå er tilstede og bidrar.

De fleste pårørende velger å bruke begravelsesbyrå og da samarbeider alle om oppgavene i henhold til det som dere pårørende har avtalt med presten.

Pynting av kirkerommet

Kirkerommet er med sine faste utsmykninger et vakkert rom. I en gravferd vil i tillegg kisten,

kranser og blomster fylle rommet sammen med personlige gjenstander og bilder om dette er noe dere ble enige med presten om i sorgsamtalen at skal settes frem.

Dersom dere ønsker det, vil begravelsesbyrået være med og ordne til i kirken når de kommer med kisten. De har gjerne med seg de fleste kransene og blomstene. Kirketjeneren har klart utstyret som kirken har til gravferder. Dersom dere ønsker annet utstyr enn det kirken har, kan dette som regel leies fra begravelsesbyrå.

Kirketjeneren har ansvar for at kirken er klar til gravferden senest 45 minutter før gravferden starter.

Gravferden starter

Alle ønskes velkommen til kirken og får utdelt programhefte eller

eventuelt salmebøker. Det kan være fint og personlig om noen av de pårørende ønsker velkommen. Om dere ikke selv ønsker å gjøre dette, kan representanter fra begravelsesbyrå eller kirketjeneren ønske velkommen.

I mange begravelser er det lagt ut kondolanseprotokoll i våpenhuset der de som kommer kan skrive navnet sitt. Minnekort og eventuelle pengegaver leveres ved inngangen.

Bæring av kisten

På forhånd må de pårørende ha valgt seks personer til å bære ut kisten. Kisten har en viss tyngde, slik at det er viktig at alle er noenlunde jevnhøye og sterke nok til å bære.

Gravferdsliturgien

(Enkelte lokale tilpasninger og tradisjoner på rekkefølgen i gravferdsliturgien kan forekomme).

I kirken

- Preludering (20 min.)
- Klokkinging – presten hilser på de nærmeste pårørende og tar plass i koret.
- Preludium – dette er gjerne instrumentalmusikk, korsang eller solosang, men kan gjerne være forspill til første salme.
- Salme.
- Inngangsort og inngangsbønn – prest.
- Minneord – her kommer minneordet som har blitt utarbeidet i forbindelse med sorgsamtalen. Etter minneordet følger korte hilsninger, lesing av blomster og/eller kranser, andre minnehandlinger som avtalt med presten.
- Kan være solo- eller musikkinnslag.
- Skriftlesning – disse tekstene er valgt i samarbeid med pårørende eller av presten. Tekstene kan leses av presten eller av en eller flere andre.
- Salme.
- Tale – kort tale over et av de oppleste skriftordene eller over en annen tekst.
- Overgivelse og bønn – dette er enten en allerede skrevet overgivelsesbønn eller en bønn som er skrevet med tanke på den situasjon de pårørende og lokalsamfunnet har opplevd i forbindelse med dødsfallet.
- Fadervår – alle ber sammen.
- Salme.
- Postludium – før postludiet kan det fremføres et musikkinnslag, vokalt eller instrumentalt.
- De seks personene som skal bære kisten, stiller opp på sine tilviste plasser.
- Kranser og buketter fordeles mellom pårørende og andre som er tilstede for å bæres til graven. Her hjelper kirketjener eller begravelsesbyrå til med å fordele kranser og buketter.
- Ved bisettelse blir blomstene

som ikke følger kisten, værende igjen inne i kirken. Disse blomstene kan de pårørende ta seg av, for eksempel kan dere legge blomstene på det ventende gravstedet.

- Under postludiet bæres kisten ut enten til graven eller til begravelsesbil ved kremasjon. Nærmeste pårørende går først bak kisten.

Ved graven

- Salme.
- Bønn ved gravstedet – presten.
- Jordpåkastelse – presten kaster jord på kisten tre ganger. (Ved bisettelse skjer dette i kirken.)
- Skriftord og velsignelse – presten.
- Senkning – kisten senkes helt ned. Det ringes 3x3 i kirkeklokkene. Kirketjeneren senker med senkeapparat eller tilrettelegger dersom det brukes tau.
- Salme.

Oppgaver i forbindelse med gravferd i kirken – en oversikt

Det er kirkens ansvar at gravferden kan gjennomføres med verdighet for den avdøde og pårørende, men pårørende har også et ansvar.

Gravferden er en kirkelig handling, og prester og kirkens ansatte har ansvar for at den kan gjennomføres med verdighet.

Det er ikke alltid slik at den ansvarlige er den som må utføre en oppgave. Her har dere mange valgmuligheter. Bruker dere begravesbyrå, vil de gjennom sine tjenester kunne utføre mange av oppgavene.

På neste side finner du en liste over de valgene og de oppgavene som dere som pårørende må ta stilling til i forbindelse med gravferden.

Oppgaver	Ansvarlig	Utførende – mulige alternativer
Signert begjæring fra pårørende	Pårørende	Pårørende, Begravelsesbyrå, Kirkekontoret
Bestemme dag og tidspunkt for gravferd	Kirkevergen	Kirkevergen
Bestille dødsannonse	Pårørende	Pårørende, Begravelsesbyrå
Avtale sorgsamtale	Kirkeverge/ prest	Prest
Tilrettelegge kirken for gravferd	Kirketjener	Kirketjener, Pårørende, Begravelsesbyrå
Ønske velkommen	Kirketjener	Pårørende, Begravelsesbyrå, Kirketjener
Programhefte – om dere ønsker det	Pårørende	Pårørende, Begravelsesbyrå
Skaffe lydanlegg for avspilling av musikk	Pårørende	Pårørende
Ved behov for løfting av kranser ved lesing av hilsning	Presten	Pårørende, Begravelsesbyrå, Kirketjener ¹
Frakt av kisten til kirken	Pårørende	Pårørende, Begravelsesbyrå
Sørge for 6 personer som kan bære kisten	Pårørende	Pårørende/venner/familie (Eventuelt oppnevnt av kirkevergen)
Frakt av kisten fra kirken ved bisettelse	Pårørende	Pårørende, Begravelsesbyrå
Bære kranser og blomster til gravstedet	Kirketjener	Pårørende, Begravelsesbyrå, andre frammøtte
Senkning av kiste	Kirketjener	Kirketjener
Ta med evt. pengegaver fra kirken	Pårørende	Pårørende, Begravelsesbyrå
Levering av minnekort til pårørende	Kirketjener	Kirketjener, Begravelsesbyrå
Kors på graven i påvente av gravminne	Kirketjener	Kirkegårdsarbeider, Begravelsesbyrå

¹ Kirketjener kan ikke pålegges løfting av kranser

Vi har ulike ønsker for en gravferd

Vi mennesker er ulike. Dette vil også komme til uttrykk i en gravferd. En kirkelig gravferd gir faste, trygge rammer for de mulighetene som finnes.

Noen ønsker å gjøre det meste selv, mens andre vil overlate det til et begravelsesbyrå. De fleste i dag bruker et begravelsesbyrå til hjelp i forbindelse med en gravferd. Byråene ivaretar en viktig tjeneste for de pårørende ved dødsfall og det er derfor viktig at pårørende, kirke og byrå har et godt samarbeid der byråenes og kirkens tjenester møtes.

Trysils kirker er alle utstyrt med det som trengs for å avholde gravferdsseremonier, og kirkerommet er utsmykket med nødvendige lys, bilder og symboler. Kirken plikter å kunne gjennomføre en verdig kirkelig gravferdsseremoni uten at pårørende må leie inn begravelsesbyrå.

Tre eksempler på en verdig og fin gravferd

Her har vi beskrevet tre eksempler på hvordan du som pårørende kan velge å løse gjennomføring av en verdig og fin gravferd. I tillegg er det selvsagt mulig med andre kombinasjoner. Her er det du som pårørende som bestemmer og som vet hva avdøde ønsket, og hva dere selv ønsker å gjøre.

Du gjør alt selv og gir gravferden et personlig preg.

Du kan selv stille avdøde og ordne kistetransport til kirken. Dersom vedkommende dør på institusjon, stelles avdøde der. I samarbeid med kirketjener er du med og pynter kirken. Du kan selv lage programhefte, eller bruke salmebøker i stedet for programhefte. Dere har avtalt med presten at en av de nærmeste pårørende leser minneord på kranser og buketter.

Du kjøper alle tjenester hos begravelsesbyrået.

Byrået håndterer alle praktiske oppgaver for deg – stell av avdøde og transport av kiste, organisering av syning, utleie av teppe til katafalk (under kisten), kommunikasjon med kirkekontor, trykker programhefter, ønsker velkommen i kirken, hjelper til og er til stede under seremonien etter avtale med presten osv.

Du bruker bare begravelsesbyrå til stell og transport, og gjør resten selv.

Du kjøper hjelp til stell av avdøde og transport av kiste til og eventuelt fra kirke fra byrået. Utenom dette bruker du kirkens utstyr og kirketjeneren sammen med deg eller venner ordner i stand kirken. Programhefte lager du selv eller bestiller fra trykkeri. Kirketjener ønsker velkommen og hjelper ellers til under seremonien.

En fin måte å avslutte dagen på, kan være å samles etter begravelsen i et minnesamvær. Du kan organisere dette selv, eller be begravelsesbyrået om hjelp. Noen ønsker å avslutte sørgehøytideligheten ved graven.

Til ettertanke

Det er vårt ønske at gravferder gjennomføres etter pårørendes ønsker så langt det lar seg gjøre. Men det er flere hensyn som må ivaretas for en sikker, verdig og fin gjennomføring av gravferd i Trysil.

Fotografering

Vi lever i en tid hvor det tas og deles flere bilder enn noen gang før i historien. For mange kan foto fra begravelsen holde de gode minnene levende og bidra til sorgarbeidet i etterkant. Samtidig er begravelse en spesiell begivenhet som krever varsomhet. Det er personvern å ta hensyn til. Det kan være noen som ikke ønsker å bli avbildet i en sårbar situasjon. Fotografering under seremonien kan også virke forstyrrende og ta fokus bort fra det å være tilstede og delta i fellesskapet i gravferden. Her er det viktig å gjøre gode etiske vurderinger. Diskutér gjerne med presten i forkant. Diskrét og i begrenset omfang kan det tas bilder under seremoni til minnebok hvis ønskelig. I så fall kan det være hensynsfullt å informere de fremmøtte i forkant om at det fotograferes, f.eks i pro-

grammet eller fra talerstolen.

Løfting av kranser

I Trysil er det vanlig at presten leser hilsningen på kransebåndene. Av og til kan det være nødvendig at kransene løftes for å hjelpe presten med å lese teksten som står skrevet på båndene. Diskutér gjerne med presten om hvordan dere ønsker dette. Til å hjelpe presten med å løfte kransene, kan noen fra familien eller begravelsesbyrået bidra. Det er også mulig å spørre kirketjeneren.

Bruk av ekstra lys

I Trysil har vi sju kirker som alle er forskjellige i størrelse og utseende. Men alle kirkene skal ha det utstyr som kreves for en gravferd, også lys og lysestaker. Alt utstyr i kirkene er godkjent av biskopen og tilpasset de

kirkelige ritualer, symbolikk og byggets interiør forøvrig. Det kan være fint med mer lys, men det må samtidig tas hensyn til brannvern. Det kan ofte bli trangt rundt kisten og i koret dersom det brukes ekstra lysestaker. Dette kan utgjøre en risiko dersom det blir nødvendig å bruke nødutganger fremme i kirken. Det kan også utgjøre en fare med tekstiler eller plagg som kommer borti lysene.

Inntil Trysil kirkelige fellesråd har fått gjennomført en brannvernmessig utredning, skal ikke lys brukes utover det som allerede finnes og er tilrettelagt for i kirkene.

Lover, bestemmelser og andre nyttige linker

(Dersom du ikke har tilgang til internett eller behøver hjelp til å finne disse dokumentene, kan kirkekontoret hjelpe deg.)

Gravferdsloven

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1996-06-07-32>

Alminnelige bestemmelser for gravferd

Fastsatt av Kirkemøtet 9. nov. 2002. Sist endret 17. april 2012, jf. sak KM 8/12
https://kirken.no/globalassets/kirken.no/gravferd/liturgi_gravferd_2003_bokmaal.pdf

Regler for bruk av kirkene

Fastsatt av Kirkemøtet 15. april 2015.
<https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/lover-og-regler/regler-for-bruk-av-kirken/>

Den norske kirke - gravferd

Den norske kirkes nettside om gravferd.
<https://kirken.no/nb-NO/gravferd/>

Melding om dødsfall

<https://www.politiet.no/tjenester/dodsfall-arv-og-skifte/>

Lokalt begravelsesbyrå

Jølstad begravelsesbyrå Trysil og Engerdal
<https://jolstad.no/kontor/trysil-og-engerdal/>

Kirken i Trysil

<https://kirken.no/trysil>

Retningslinjer for gravferd i Trysil

<https://kirken.no/trysil>
(velg "Gravferd" i menyen, og følg linken "Retningslinjer for gravferd")

Betalingssatser i Trysil Prestegjeld

Se Trysil kommunes nettsider: <http://www.trysil.kommune.no/Gebyrer/kirke.pdf>

Brosjyren "Når en av våre nærmeste dør", fra Helsedirektoratet

<https://www.helsedirektoratet.no/brosjyrer/nar-en-av-vare-naermeste-dor>

Begjæring om gravlegging og/eller kremasjon (skjema)

<https://signform.no/dss/statlige-blanketter?view=form&id=62>

TRENGER DU NOEN Å SNAKKE MED?
Ring eller skriv til Kirkens SOS:
Tlf.: 22 40 00 40 / kirken-sos.no

Vår Herre Jesus Kristus sier: Jeg er oppstandelsen og livet.

Den som tror på meg, skal leve om han enn dør.

Og hver den som lever og tror på meg,
skal aldri i evighet dø.

Joh 11, 25-26

DEN NORSKE KIRKE
Trysil kirkelige fellesråd

Slettmovegen 25, 2420 Trysil • post@trysil.kirken.no • Tlf: 477 75 995 • <https://kirken.no/trysil>